

Puheenjohtajan katsaus ajankohtaiseen yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittiseen tilanteeseen

Hyvät liittokokousedustajat, arvoisat akavalaiset

On hienoa nähdä meidät jälleen yhdessä pohtimassa sitä, miten rakennamme Suomea, työelämää ja Akava-yhteisöä eteenpäin aikana, joka haastaa, mutta tarjoaa myös paljon mahdollisuuksia.

Käyn katsauksessani läpi ajankohtaisia yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittisia teemoja sekä nostan esiin asioita, jotka ovat tulevassa vaikuttamistyössämme ratkaisevia. Puhun ensin yhteiskuntapolitiikasta ja vaikuttamisesta, sitten työelämän kehittämisestä, työelämän muutoksesta ja koulutuspolitiikasta – ja lopuksi meidän omasta Akava-yhteisöstämme.

Teemme vaikuttamistyötämme tällä hetkellä kahdella aikajänteellä. Yhtäältä vaikutamme nykyisen hallituksen päätöksiin sen kauden lähestyessä loppuaan. Toisaalta rakennamme määrätietoisesti pohjaa seuraavalle eduskuntavaaleille ja tulevalle hallitusohjelmalle. Molemmat ovat tärkeitä – eikä kumpaakaan voi tehdä ilman pitkäjänteisyyttä.

Tuorein vaikuttamisen paikka oli hallituksen kehysriihi. Olimme tehneet sinne konkreettisia ehdotuksia kasvun, työllisyyden ja osaamisen vahvistamiseksi. Riihen päätökset jäivät monelta osin vaisuksi. Hallituksella olisi ollut enemmän liikkumatilaa tehdä aidosti tulevaisuuteen katsovia ratkaisuja, jos esimerkiksi yhtiöveron alentamisesta olisi luovuttu ja yritystukien uudistaminen olisi aloitettu kunnianhimoisesti.

Vaikuttamistyössämme saimme kuitenkin onnistumisia. Kotitalousvähennyksen korottaminen – yksi keskeisistä ehdotuksistamme – toteutui. Myös nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllisyyteen saatiin lisäpanostuksia. Lisäksi on tärkeää, että uusia säästötoimia ei kohdistettu korkeakoulutukseen, tutkimukseen tai TKI-toimintaan.

Sen sijaan työhyvinvoinnin sivuuttaminen oli meille suuri pettymys. Hallitus puhuu työuupumuksen vähentämisestä ja sairauspoissaolojen puolittamisesta, mutta ilman konkreettisia toimia sen tavoitteet jäävät tyhjiksi sanoiksi. Työhyvinvointi ei ole pehmeä lisä työelämässä, vaan se on kestävä työelämän perusta. Tässä emme aio luovuttaa, vaan jatkamme vaikuttamistyötä määrätietoisesti.

Vaikka kehysriihi oli niukkuuden sävyttämä, rahaa löytyi silti joihinkin ratkaisuihin. Yrittäjien eläkejärjestelmän uudistus tehtiin valitettavasti enemmän politiikan kuin asiantuntijaselvitysten ehdoilla. Valinnanvapaus yrittäjäeläkettä kerryttävän tulon määrittelyssä sisältää hyviäkin elementtejä, mutta samalla se kasvattaa veronmaksajien vastuuta. Hallituksen linjassa painopiste on siirtynyt kotitalouksille suunnatuista tulonsiirroista enemmän yrityksiä ja yrittäjyyttä tukeviin ratkaisuihin, näin silloinkin, kun ne toteutetaan sosiaalivakuutusjärjestelmän kautta.

Julkisen talouden vaikea tilanne näkyy kaikkialla poliittisessa keskustelussa. Velkajarru on sitonut lähes kaikki puolueet finanssipoliittiseen kuriin, ja seuraavillakin hallituskausilla Suomea odottavat miljardiluokan sopeutustoimet. Tämä paine heijastuu myös palkansaajien työeläkejärjestelmään.

On perin erikoista, että samalla, kun palkansaajat rahoittavat yrittäjäeläkkeistä yhä suuremman osan, palkansaajien työeläkkeitä halutaan leikata valtiontalouden hyödyksi.

Viime kuukausina työeläkevaroista on puhuttu milloin minkäkin yhteiskunnallisen ongelman ratkaisijana: milloin kasvurahoituksen lähteenä, milloin valtion velan paikkaajana tai sotepalvelujen pelastajana. Meidän on kuitenkin muistettava, että työeläkejärjestelmä ei ole julkisen velkaantumisen syy eikä sen vararahasto.

Työmarkkinajärjestöt ovat uudistaneet eläkejärjestelmää vastuullisesti ja pitkäjänteisesti, sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus mielessä pitäen. Tätä työtä on jatkettava samalla periaatteella tulevaisuudessa. Se on paras tae sille, että jokainen voi luottaa toimeentuloonsa myös työuran jälkeen.

Hyvät kuulijat,

Pidemmällä aikavälillä katseemme on seuraavassa hallitusohjelmassa. Akavan hallituksen tammikuussa hyväksymät eduskuntavaalitavoitteet muodostavat sille vahvan rungon. Niiden ytimessä on yksi selkeä viesti: Suomen tulevaisuus rakennetaan osaajien varaan.

Olemme käyneet tavoitteistamme järjestelmällisiä keskusteluja poliittisten päättäjien, puolueiden valmistelijoiden ja ministeriöiden johdon kanssa. Vastaanotto on ollut kiinnostunut ja rohkaiseva, mikä näkyy jo nyt puolueiden ohjelmavalmistelussa. Se kertoo siitä, että osaamisen merkitys ymmärretään nyt laajemmin kuin pitkään aikaan.

Olemme viestineet eduskuntavaalitavoitteistamme järjestelmällisesti, ja olen iloinen siitä, että media on huomionnut hyvin tavoitteemme. Ne ovat olleet esillä laajasti koko kevään ajan.

Tänään pääsemme jatkamaan tätä keskustelua eduskuntavaalipaneelissa, jossa puolueiden puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat keskustelevat teemoistamme. Arvostan kovasti sitä, että Päätoimittajayhdistys on vieraanamme tänään ja osallistuu paneelin keskusteluun vastaamalla poliittisten päättäjien kysymyksiin. On tärkeää, että keskustelu ei jää pinnalliseksi päivänpolitiikaksi, vaan ulottuu siihen, millaisena näemme Suomen tulevaisuuden.

Hyvät kuulijat,

Siirrän nyt katseen työelämään.

Orpon hallituksen työelämäuudistukset ovat olleet meille monelta osin kielteisiä. Silti olemme onnistuneet vaikuttamaan niiden sisältöihin ja nostamaan esiin päätösten todellisia vaikutuksia.

Esimerkiksi määräaikaisten työsuhteiden helpottamista koskevassa esityksessä onnistuimme tuomaan keskusteluun sen, miten perusteettomia määräaikaisuuksia voidaan ketjuttaa kohtuuttomasti. Vaikka emme saaneet kaikkea mitä tavoittelimme, vaikuttamistyöllämme oli merkitystä.

Akava Works -tiedontuotanto on tuottanut tutkittua tietoa eri tavoitteidemme tueksi. Teimme hyvää yhteistyötä mm. määräaikaisten työsuhteiden eri näkökulmia esiin tuoden tiedontuotannossa, viestinnässä ja vaikuttamisessa. Tiedontuotantomme on keskittynyt laaja-alaisempiin projekteihin. Tämä päätös on ollut oikea.

Kun katsomme taaksepäin 2000-luvun vahvan kasvun vuosiin, yksi asia erottuu selvästi: silloin työmarkkinaosapuolet kykenivät yhteistyöhön. Talous sai tuulta purjeisiinsa, koska yhteistä ymmärrystä rakennettiin aidosti yhdessä.

Tänään yhteinen työmarkkinamalli puuttuu. Vanhaa on purettu, mutta uutta ei ole onnistuttu rakentamaan kestäväälle pohjalle. Tämä tie ei voi jatkua loputtomiin. Suomi tarvitsee jälleen yhteistyötä, ennakoitavuutta ja kykyä rakentaa ratkaisuja yhdessä.

Seuraava suuri tehtävämme on työelämän uudistaminen. Kasvu ja hyvinvointi eivät ole toistensa vastakohtia – ne kulkevat käsi kädessä.

Etä- ja hybridityö ovat lisänneet työelämän joustavuutta ja asiantuntijatyön autonomiaa. Ne ovat parhaimmillaan lisänneet luottamusta ja työn mielekkyyttä. Samalla meidän on ratkaistava niiden synnyttämiä ongelmia: yksinäisyyttä, kuormitusta ja työn rajattomuutta. Tässä hyvän johtamisen merkitys korostuu enemmän kuin koskaan.

Ja juuri kuormituksesta meidän on puhuttava paljon nykyistä vakavammin. Psykososiaalinen kuormitus ei ole sivuseikka eikä yksilön heikkous. Se on yksi tämän ajan suurimmista työelämäkysymyksistä, joka on ratkaistava viimeistään seuraavan hallituksen ohjelmassa.

Hyvät kuulijat,

Elämme teknologisen murroksen keskellä. Tekoälyn kehitys on ollut niin nopeaa, että se on ylittänyt jopa optimistisimmat arviot. Se muuttaa työn tekemisen tapoja, asiantuntijatyötä ja koko yhteiskunnan toimintaa.

Mutta yhden asian uskon vahvasti: ihmisen merkitys ei katoa. Päinvastoin.

Luovuus. Kyky ajatella kriittisesti. Empatia. Mielikuvitus. Rohkeus nähdä uutta. Yhteistyökyky. Nämä ovat taitoja, joiden arvo vain kasvaa tekoälyn aikakaudella.

Samaan aikaan asiantuntijatyö on muuttunut yhä intensiivisemmäksi. Opimme jatkuvasti uutta, teemme päätöksiä nopeammin kuin ennen ja työskentelemme jatkuvien keskeytysten keskellä. Moni yrittää samaan aikaan olla tehokas työntekijä, hyvä vanhempi, puoliso, ystävä ja läheinen – ja löytää vielä aikaa palautumisellekin.

Tuoreiden selvitysten mukaan työelämän tulevaisuudessa korostuu yhä enemmän tavoitteiden, työyhteisöjen, työkyvyn ja työhyvinvoinnin johtaminen. Tämä haastaa myös meitä akavalaisia. Meistä akavalaisista noin 60 prosenttia on esihenkilöasemassa

tai muussa työnjohdollisessa asemassa. Emme voi vain vaatia muutosta muilta – meidän on näytettävä esimerkkiä itse.

Tuoreen Akava Works-työolotutkimuksen alustavien tulosten mukaan 52 prosenttia akavalaisista kokee työuupumisriskinsä suureksi tai melko suureksi. Tässä on eroa sukupuolten kesken: noin 56 prosenttia naisista ja noin 45 prosenttia miehistä kertoo kokevansa työuupumusriskinsä suureksi tai melko suureksi. Luvut ovat hälyttäviä. Emme saa tottua tähän emmekä alkaa pitämään tätä normaalina. Jokainen työuupumus on ihmiselle henkilökohtainen kriisi. Se on samalla viesti siitä, että työyhteisössä jokin ei toimi.

Siksi tarvitsemme lainsäädäntöä, joka tunnistaa psykososiaalisen kuormituksen vakavasti otettavana työturvallisuuskysymyksenä ja kansantaloudellisena haasteena. Olemme vaatineet asetusta psykososiaalisen kuormituksen ennaltaehkäisystä ja hallinnasta, ja tätä työtä jatkamme. Jokaisella on oikeus turvalliseen työelämään – myös asiantuntijatyötä tekevillä.

Hyvät kuulijat,

Seuraavaksi hieman osaamisesta ja koulutuksesta.

Suomen tulevaisuus ratkaistaan osaamisella ja sen tekevät osaajat. Korkea osaamistaso, laadukas koulutus ja tutkimus ovat meille yhtä lailla sivistyksen kuin hyvinvointimme ja kilpailukykyämme kulmakiviä.

Olen osallistunut Akavan edustajana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiotyöhön, jossa rakennetaan näkymää vuoteen 2040 asti. Tämä työ muistuttaa siitä, että koulutuspolitiikkaa ei voi tehdä vaalikausi kerrallaan tempoillen. Tarvitsemme pitkäjänteisyyttä, yhteistä suuntaa ja poliittista sitoutumista.

Siksi olemme ehdottaneet parlamentaarista työryhmää laatimaan suunnitelman Suomen osaamis- ja koulutustason nostamiseksi kilpailijamaiden tasolle. Tarvitsemme selkeät tavoitteet, välitavoitteet ja mittarit – emme vain juhlapuheita osaamisen merkityksestä.

Maksuton korkeakoulutus on säilytettävä suomalaisen yhteiskunnan lupauksena. Korkeakoulutus ei ole menoerä – se on investointi, joka maksaa itsensä takaisin yksilölle, työelämälle ja koko yhteiskunnalle moninkertaisesti.

Arvoisa liittokokousväki,

Ilman osaajia Suomi pysähtyy.

Koulutus, tutkimus ja sivistys ovat samalla kertaa itseisarvoja ja käytännöllisiä välineitä. Ne auttavat yhteiskuntaa kestämaan muutoksia, kriisejä ja epävarmuutta. Ne luovat kasvua – ja kasvu tarkoittaa lopulta työtä, uusia mahdollisuuksia ja uskoa tulevaan.

Uusi tieto ja uudet ideat näkyvät uudistuvina tuotteina ja palveluina. Jokainen Suomessa koulutettu tai Suomessa työskentelevä työntekijä voi vahvistaa yritystemme kykyä kehittää ja kaupallistaa uusia tuotteita ja innovaatioita sekä kasvattaa tuottavuuttamme. Kun suuret yritykset nauttivat Suomen mittakaavassa merkittävistä yritystuista, ne

voisivat myös pohtia, mitä ne voivat antaa suomalaiselle koulutukselle, joka tuottaa niille tärkeimmän niiden tärkeimmän pääoman, osaajat.

Yritysten tukeminen ja niille kohdennettavat TKI-panostukset ovat tärkeitä, mutta ilman korkeakouluja, tutkimusta ja osaavaa työvoimaa ei synny uusia innovaatioita eikä kestävää tuottavuuskasvua. Siksi seuraavalla hallituskaudella on panostettava vahvasti korkeakoulujen tutkimukseen ja osaamiseen ymmärtäen elinkeinoelämän, erityisesti kasvuhakuisten pk-yritysten sekä julkisen sektorin tarpeet. Alueellista yhteistyötä, jonka ytimessä ovat korkeakoulut, tehdään jo nyt menestyksekkäästi ja tähän yhteistyöhön pitää myös valtiollaan kannustaa.

Hyvät kokousedustajat, hyvä Akava-yhteisö,

Yhteisömme pyrkii elämään ajassa ja siksi kehittämme rakenteitamme, jotta päätöksentekomme olisi ketterää ja läpinäkyvää. Vuonna 2025 olemme valmistelleet uudistusta hallintomalliimme hallinnon kehittämistyöryhmässä, jonka Akavan hallitus perusti keväällä 2025. Työryhmän jäsenet on nimetty vaaliliitoittain. Hallitus painotti, että työryhmän on tärkeä ottaa huomioon strategiamme mukaiset toimintatavat, erityisesti jäsenjärjestöjen osallistamisen, aloitteellisuuden, Akava-yhteisön yhteisiin päätöksiin sitoutumisen, keskinäisen kunnioituksen, selkeän työnajon ja yhteiset periaatteet.

Työryhmä on tehnyt tiiviisti työtä kevästä 2025 alkaen. Työn ensimmäinen vaihe, uudistetut yhteistoiminnan periaatteet ovat tänään teidän päätettävänä. Työn toinen vaihe on meneillään ja työryhmä on laatinut vaihtoehtoisia malleja hallinnon toteuttamiseksi. Hallintomallin uudistamisesta on käyty avoimia ja rakentavia keskusteluja sekä Akavan hallituksessa että työvaliokunnassa. Jäsenjärjestöillämme on ollut mahdollisuus tuoda esiin omat näkemyksensä sekä huolensa ja kehitysideansa. Työryhmä jatkaa työtään, ja tuomme uuden hallintomallin liittokokouksen päätettäväksi vuoden päästä keväällä 2027.

Hyvät akavalaiset,

Lopuksi haluan kiittää lämpimästi koko Akava-yhteisöä, jäsenjärjestöjä ja Akavan henkilöstöä sitoutuneesta työstä. Tätä työtä ei tehdä yksin – sitä tehdään yhdessä, päivä päivältä, yhteisen tavoitteen puolesta.

Toivotan meille kaikille onnistunutta, keskustelevaa ja tulevaisuuteen katsovaa liittokokousta.